

340. Rocznic Odsieczy Wiedeńskiej (1683-2023)

Mariusz Balcerek

ORCID: 0000-0002-1007-8042

<https://www.researchgate.net/profile/Mariusz-Balcerek>

Wojewódzka Biblioteka Publiczna – Książnica Kopernikańska w Toruniu

Książnica Kopernikańska w Toruniu

Tło historyczne

Do Odsieczy Wiedeńskiej, zwanej bitwą pod Wiedniem, Wiktoria Wiedeńską lub bitwa na Kahlenbergu doszło podczas konfliktu Wysokiej Porty (Porty Ottomańskiej, Imperium Osmańskiego lub Turcji) z koalicją chrześcijańską lub antyosmańską (1683-1699).

W lipcu 1683 r. ogromna, ponad 100 tysięczna, turecka armia stanęła pod murami Wiednia, rezydencji cesarza Leopolda I, władcy Świętego Cesarstwa Rzymskiego. Oblężenie miasta trwało przez całe lato. W jego trakcie atakującym udało się częściowo sforsować miejskie fortyfikacje. Bez pomocy z zewnątrz Wiedeń prawdopodobnie upadłby w 1683 r.

Na pomoc rezydencji Leopolda ruszyły wojska z Rzeczypospolitej, samego cesarza, Bawarii, południowych Niemiec i Saksonii. Najlicniejszą armię przyprowadził król Polski Jan III, który objął dowództwo nad połączonymi siłami. W dniu 12 września 1683 r. wojska chrześcijańskie rozbiły osmańską armię i uratowały Wiedeń.

Odsiecz w skrócie

Strony:

- Koalicja chrześcijańska (Rzeczypospolita, cesarz, Bawaria, Saksonia, mniejsze państwa Świętego Cesarstwa Rzymskiego);
- Wysoka Porta;

Dowódcy:

- Jan III, król Polski (1629-1696), w czasie bitwy miał 54 lata;
- Kara Mustafa, wielki wezyr Wysokiej Porty (1620 lub 1634/1635-1683), w czasie bitwy miał 48/49 lub 63 lata;

Daty: 12 września 1683 r.

Miejsce: teren znajdujący się obecnie na północny-zachód od centrum miasta.

Odsiecz w skrócie

Liczebność obydwu stron:

- Koalicja chrześcijańska – w sumie: różne szacunki, średnio 67,75-74 tys. żołnierzy, w tym:
  - 21-27 tys. armia Jana III,
  - 18,5 tys. armia cesarza,
  - 28,25-28,5 tys. niemieckie posiłki,
- Wysoka Porta – w sumie: 63-65 tys. żołnierzy

Straty:

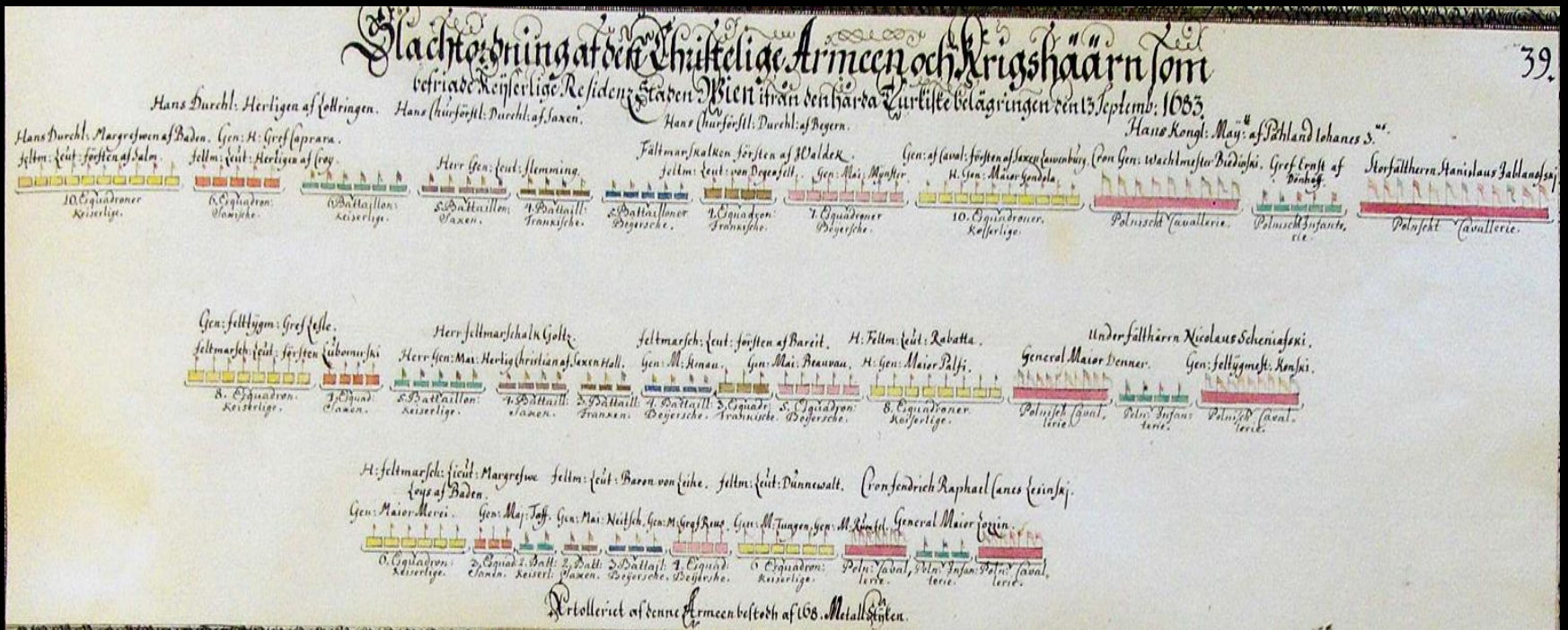
- Zwycięscy – 1,5 tys.
- Przegrani – około 8-10 tys.

Bitwa

Plan oblężenia Wiednia i szyk bitewny chrześcijańskiej armii
(Suttinger, & Bodenehr, 1702)

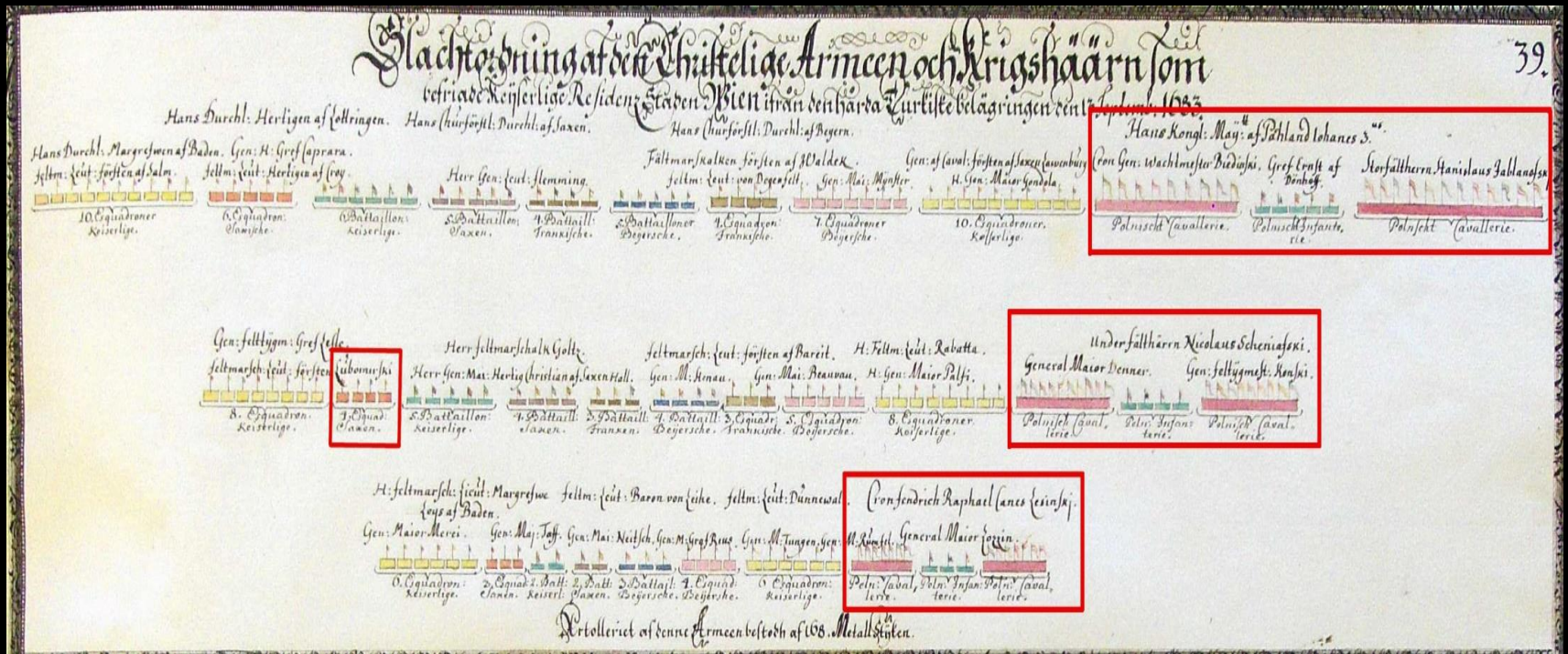
Bitwa

Szyk bitewny chrześcijańskiej armii, ustawiony w Tulln 3 września 1683 roku (Dahlberg, 1687)

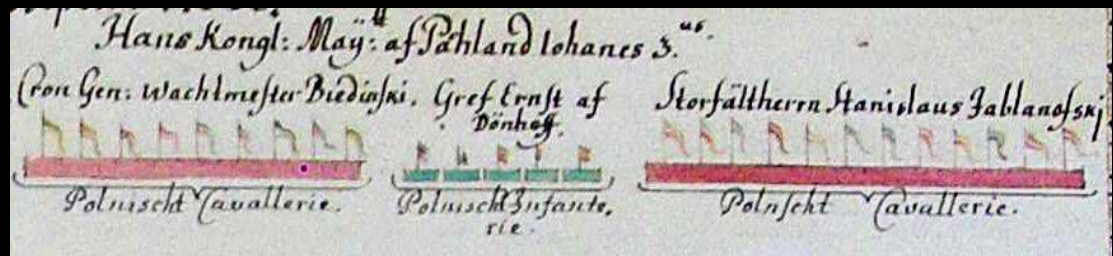

Bitwa

Polskie wojska w szyku chrześcijańskiej armii

Bitwa

Polskie wojska w szyku
 chrześcijańskiej armii

Bitwa

Obraz Franza Geffelsa, przedstawiający bitwę
(Geffels, 1683)

Po bitwie

Silahdar Mehmed Aga z Fyndykły:

Porażka i przegrana – od której niech nas Ałłach zachowa! – była to przeogromna, klęska taka, jak od powstania państwa [osmańskiego] nigdy jeszcze się nie wydarzyła...

(Silahdar Mehmed Aga, 1974, 164)

Po bitwie

Mikołaj Dyakowski:

Wielkie zwycięstwo i sławę narodowi naszemu dał Pan Bóg. Nieprzyjaciół, zasławszy pobojowisko trupami, ucieka w konfuzji. Pole bitwy zalega ponad piętnaście tysięcy żołnierzy Porty. Wraża armia rozbita i dezorientowana, chociaż starty nie przekroczyły piątej części jej liczby. Nieocenione dostatki wpadły w nasze ręce. Wszystko to okupione wszak wieloma ofiarami.

(Dyakowski, 1983, 17-18)

Po bitwie

Husejn Hezarfenn:

Po tej ucieczce, porażce i klęsce wojsko muzułmańskie w oszołomieniu i bólu błąkało się owej nocy niby ludzie, co się znaleźli na bezkresnej pustyni, bo ani się tam nie dało zatrzymać, ani nie starczało sił, aby jechać dalej.

(Husejn Hezarfenn, 1974, 256)

Po bitwie

Obraz Jana Matejki, „Sobieski pod Wiedniem”
(Matejko, 1883)

Po bitwie

List Jana III do żony z 13 września 1683 r.:

Bóg i Pan nasz na wieki błogosławiony dał zwycięstwo i sławę narodowi naszemu, o jakiej wieki przeszłe nigdy nie słyszały. Działa wszystkie, obóz wszystek, dostatki nieoszacowane dostały się w ręce nasze. Nieprzyjaciel, zasławszy trupem aprosze, pola i obóz, ucieka w konfuzji. Wielbłądy, muły, bydle, owce, które to miał po bokach, dopiero dziś wojska nasze brać poczynają, przy których Turków trzodami tu przed sobą pędzą; drudzy zaś, osobliwie des renegats, na dobrych koniach i pięknie ubrani od nich tu do nas uciekają. Taka się to rzecz niepodobna stała, że dziś już między pospółstwem tu w mieście i u nas w obozie była trwoga, rozumiejąc i nie mogąc sobie inaczej perswadować, jeno że nieprzyjaciel nazad się wróci, Prochów samych i amunicyj porzucił więcej niżeli na milion.

(Sobieski, b.d., 283)

Wybrane źródła i literatura

1. Battle of Vienna. (2023, Wrzesień 24). In *Wikipedia*.
https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Vienna
2. Dahlberg, E. (1687). *Ordres de bataille*, (SE/KrA/0438).
Krigsarkivet, Stockholm, Sweden.
3. Dyakowski, M. (1983). *Diariusz medyczny z wyprawy wiedeńskiej roku 1683* (E. Bardysz, red.). Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej.
4. Geffels, F. (1683). *Battle of Vienna*.
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Si%C3%A8ge_de_Vienne_1683.jpg
5. Husejn Hezarfenn. (1974). Historia wyprawy wiedeńskiej. In Z. Abrahamowicz (tłum i oprac.), *Kara Mustafa pod Wiedniem. Źródła muzułmańskie do dziejów wyprawy wiedeńskiej 1683 roku* (s. 33-211). Wydawnictwo Literackie.
6. Matejko, Jan. (1883). Sobieski pod Wiedniem.
<https://www.flickr.com/photos/justaslice/49708952557>

Wybrane źródła i literatura

7. Silahdar Mehmed Aga z Fyndykły. (1974). Diariusz wyprawy wiedeńskiej i kronika związanych z nią wydarzeń w państwie osmańskim od 21 stycznia 1681 r. do 28 lutego 1684 r.
In Z. Abrahamowicz (tłum i oprac.), *Kara Mustafa pod Wiedniem. Źródła muzułmańskie do dziejów wyprawy wiedeńskiej 1683 roku* (s. 33-211). Wydawnictwo Literackie.
8. Sobieski, Jan III. (b.d.) *Listy do Marysieńki* [Marii Kazimierzy D'arquien]. www.ebook.pl
9. Suttinger, D., & Bodenehr. M. (1702). *Grund-Riß und Situation der Kayßerl. Haupt und Residentz-Statt Wienn in Oesterreich : wie selbe von Türcken belagert und Attaquiret ... worden.* [s.n.].
<http://www.deutsche-digitale-bibliothek.de/item/TC4VKXD65UW3NDUTZLJWMC5QCRIMVDOF>
10. Wimmer, J. (1983). *Wiedeń 1683. Dzieje kampanii i bitwy.* Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej.

Dziękuję
za uwagę

Uznanie autorstwa-Na tych
samyh warunkach 3.0
Unported (CC BY-SA 3.0)

